

tis explicata tota materia sacrilegiorum, si-
monia excepta, de qua postea dicturi sumus.
De variis autem modis, vel actionibus, quibus
omnes istæ res sacræ violari possunt, diximus
in variis locis: de sacramentis, tractando de
illis; de vasis et vestibus sacris, in 3 tom.,
disp. 81, sect. 8; de imaginibus et reliquiis, in
materia de adoratione; de bonis ecclesiasticis
in opusculo de Immunitate.

CAPUT VII.

DE GRAVITATE SACRILEGII, ET QUALITATE MALITIÆ
ILLIUS, AC PŒNA EIDEM DEBITA.

1. *Peccatum sacrilegii mortale est ex suo ge-
nere.* — Ex dictis in præcedentibus capitibus,
constat hoc peccatum sacrilegii in omnibus tri-
bus speciebus ejus esse mortale ex genere suo,
quia est contra excellentem virtutem religio-
nis, et in omnibus speciebus habet materiam
satis gravem, ut patet facile per illas discurrendo.
Nam percussio clericici ex genere suo
gravis materia est, et similiter usurpatio ju-
risdictionis in clericum, vel cum ab illo tribu-
tum exigitur. Item violatio castitatis in perso-
na sacra per votum, peccatum mortale est ex
suo genere, ut constat. De violationibus etiam
loci sacri satis hoc est declaratum in superiori
tractatu, lib. 3. In tertio denique genere, ini-
qua administratio vel receptio Sacramentorum
ex suo genere peccatum mortale est. Per-
vertere etiam Scripturam ad confirmandos er-
rores, gravissimum sacrilegium est; imo etiam
illa abuti ad res turpes et obscenas, grave pec-
catum est, sicut etiam uti vasis sacris ad usus
profanos, seu communes. Denique occupare
bona Ecclesiæ, vel injustis oneribus illam gra-
vare, clarum est esse ex suo genere grave pec-
catum. Est autem hoc verum, sive sacrilegium
fiat ex directa intentione contemnendi et inho-
norandi res sacras, ut faciunt hæretici, sive
fiat solum ex voluntate libera propter alium
finem, vel utilitatem aut delectationem huma-
nam, quia, ut circumstantia det specialem ma-
litiæ, non est necessaria formalis intentio,
sed sufficit libera voluntas, ut ex prima secun-
dæ constat.

2. *Peccatum hoc potest esse veniale, ex levi-
tate materiæ, et ex inadvertentia.* — Potest
autem hoc peccatum esse veniale duobus mo-
dis consuetis. Primo, ex levitate materiæ, ut
Cajetanus et omnes Summistæ, verb. *Sacrile-
gium*, fatentur. Et ratio est, quia etiamsi res
sit sacra, potest irreverentia ejus esse levis, ut

per se constat, et disputando de Sacramentis,
et de locis sacris, et sæpe alias tractatum est.
Semper tamen necessarium est ut absit con-
temptus, ita ut irreverentia non fiat ex formali
intentione inferendæ injuriæ rei sacræ; tunc
enim semper est mortale, quantumvis injuria
levis esse videatur, quia intentio illa continet
magnam irreverentiam. Item ad judicandum
de levitate materiæ, oportet considerare omnes
circumstantias ejus, et modum prohibitionis,
ut an sub gravi censura sit ab Ecclesia prohi-
bita. Ut, verbi gratia, exigere ovum a clerico
in tributum, leve quidem apparet; si tamen
consideretur jus, et potestas quæ usurpatur,
gravis materia est; similiter violenter detinere
clericum brevi tempore, in ratione nocumenti
vel corporalis injuriæ, leve reputatur, et nihi-
lominus, considerata immunitate clericici, suffi-
cit ad grave sacrilegium, juxta c. *Nuper*, de
Sent. excom., et ea quæ diximus in 5 tom.,
disp. 22, sect. 1, num. 25 et seq. Secundo, po-
test hoc peccatum esse veniale propter inad-
vertentiam, quæ licet non sit omnino involunta-
ria ratione negligentia, tamen illa est levissi-
ma, et ita actus non plene deliberatus est, et
ideo non est peccatum mortale.

3. *An hoc peccatum possit esse omissionis.*
— Tria vero mihi supersunt explicanda circa
malitiæ sacrilegii. Primum est, an hoc pec-
catum sit semper commissionis, vel possit etiam
esse omissionis. Videtur enim sacrilegium in-
trinsece requirere positivum actum, quo res sa-
cra irreverenter tractetur, et ideo semper esse
peccatum commissionis. Item hoc peccatum est
contra præceptum negativum non violandi res
sacras; ergo est peccatum commissionis. Item
alias omissio communionis vel confessionis in
tempore præcepti esset sacrilegium; conse-
quens videtur falsum, quia cum res sacra, id
est, sacramentum tunc non sit, non potest dici
irreverenter tractari.

4. *Affirmative resolvitur questio.* — Nihilominus
dicendum est aliquod peccatum omis-
sionis esse posse contra reverentiam debitam
rei sacræ, ac proinde sacrilegium. Probat, quia
interdum est sub præcepto affirmativo
aliqua veneratio rei sacræ. Id constat ex c. 1
de Cust. Euchar., et c. *Sane*, de Celeb. Mis.,
ubi Clerici præcipiuntur custodire Eucharis-
tiam clavibus adhibitis, idque sub gravi sus-
pensionis pœna trium mensium ab officio. Il-
lud autem præceptum per solam omissionem
violatur, ut constat. Item in eodem c. *Sane*,
præcipitur omnibus ut, cum in Missa elevatur
hostia salutaris, se reverenter inclinent. Omis-

sio ergo illius adorationis peccaminosa est, et
ad irreverentiam omissivam pertinet. Item in
c. de Custodia Euchariæ, præcipitur ut ora-
toria, vasa sacra, vestimenta, palæ et corpora-
lia, nitida et munda conserventur: hoc autem
sine commissione per solam omissionem viola-
tur, quia sine culpa alicujus hæ res paulatim
sordescunt, et quia non mundantur, vel lavan-
tur, præceptum illud violatur. Multaque simi-
lia peti possunt ex locis supra citatis, in qui-
bus ostendimus quomodo veneratio aliqua
istarum rerum sub præceptum affirmativum
cadat; contra præceptum autem affirmati-
vum peccatur per omissionem, ut constat.
Quod autem hæc malitia pertineat ad sacrile-
gium, patet, quia est contra religionem, et
versatur circa rem sacram per defectum reve-
rentiæ illi debitæ, nec potest reduci ad aliud
vitium, ex his quæ contra hanc virtutem nu-
merantur.

5. *Solvuntur argumenta in contrarium ad-
ducta.* — Ad primum ergo respondetur, in
moralibus omissionem reverentiæ debitæ re-
putari irreverentiam. Verum est etiam sacrile-
gium ordinarie committi per actum positivum,
et inde fortasse nominari; nihilominus tamen
interdum incurri posse per omissionem. Unde
ad secundum dicitur, licet sæpius sacrilegium
sit contra præceptum negativum, interdum
etiam esse contra affirmativum. Ad tertium
dici potest primo, tunc sacrilegium omissivum
committi, quando res sacra existit, et actio
aliqua præcepta et pertinens ad honorem ejus
omittitur. At vero præceptum de recipiendo
sacramento non est hujusmodi; et ideo fortasse
quando omnino omittitur sacramentum, non
est sacrilegium, sicut supra dicebamus de omis-
sione Missæ in die festo. Secundo, responderi
potest usum alicujus sacramenti pertinere ad
quamdam venerationem ejus, et ideo, quando
omittitur tempore præcepti, sacrilegium com-
mitti. Neque obstat quod res sacra non sit nec
fiat, quia satis est quod debeat esse vel fieri.

6. *An in hoc vitio dentur peccata quædam
per excessum, et alia per defectum.* — *Pars ne-
gativa.* — Secundo, explicandum est an in hoc
genere vitii peccetur semper per defectum,
vel in eo possint duo vitia extreme opposita esse
per excessum et defectum; nam divus Tho-
mas, quæstione nonagesima septima, in prin-
cipio, sacrilegium collocat sub vitio religioni
opposito per defectum; unde non videtur
agnoscere sacrilegium, quod per excessum op-
ponatur religioni. Et confirmari potest ex dic-
tis, quia si sit sacrilegium omissivum, mani-

feste est per defectum; si autem sit commissi-
vum, semper habet rationem sacrilegii, quate-
nus actio circa rem sacram fit cum illius injuria,
vel sine debitis circumstantiis ad reverentiam
necessariis.

7. *Pars affirmativa proponitur.* — In con-
trarium vero est, quia, sicut circa Deum ipsum
potest peccari, et deficiendo in cultu ac reve-
rentia, et excedendo indiscrete in modo cul-
tus, ita circa res sacras potest utroque modo
peccari; sed propter illam causam distinguun-
tur irreligiositates in Deum per excessum et
defectum; ergo eodem modo distinguendæ
sunt irreligiositates circa res sacras. Minor
declaratur exemplis, nam adorare imaginem
Sancti adoratione patriæ, peccatum per exces-
sum est. Sed ad hoc bene responderi potest,
tunc non adorari imaginem ut imaginem, sed
ut idolum, et ideo illam esse superstitionem
contra Deum ipsum. Sed licet hoc verum sit,
non tamen videtur repugnare quin sit sacrile-
gium respectu talis rei sacræ. Clarius vero
exemplum erit, si quis publico cultu in Missa,
vel in oratione publica, colat Sauctum a Pon-
tifice non propositum per canonizationem, vel
sufficientem beatificationem, contra c. 1 de
Reliquiis et veneratione Sanctorum; illud
autem peccatum per excessum est. Idemque
est de veneratione reliquiarum, vel publica,
sine auctoritate, contra c. 2 de Reliq. et ve-
nerat. Sanct., et Concil. Trident., sessione 25,
in decreto de hac re; vel privata veneratione
sine morali fide, satisque probabili de sancti-
tate personæ, aut de veritate reliquiarum,
contra rectam rationem.

8. *Dari sacrilegium per defectum et exces-
sum resolvitur.* — Non videtur quidem posse
negari, quin hoc vitium per excessum in hæc
materia committi possit. Unde a Concilio Tri-
dentino supra, superstitio vocatur, ibi: *Omnis
porro superstitio in Sanctorum invocatione, re-
liquiarum veneratione, et imaginum sacro usu
tollatur.* Superstitio autem peccatum per ex-
cessum est, ut supra vidimus; unde sine dubio
est peccatum specie distinctum a sacrilegio,
ut sonat vitium per defectum. Et licet, quan-
do transit in idololatriam, pertineat ad super-
stitiones supra tractatas, quæ sunt directe
contra Deum, tamen, quando sistit in modo
inepto, insolito vel irrationabili colendi ipsas
res sacras, videtur esse superstitio specie dis-
tincta ab omnibus supra positis, quia non im-
mediate circa Deum, sed circa cultum rerum
sacrarum committitur. Est enim contra secun-
darios actus religionis, seu secundariam la-

triam (ut vocant), non contra primariam; nam, si hæc ratio sufficienter distinguit vitia per defectum, non video cur non distinguat etiam per excessum. Neque contentiose disputandum est, an hæc superstitio circa res sacras dicenda sit sacrilegium, necne, nam erit contentio tantum de vocabulo. Fateor tamen, secundum communem usum vocis, non appellari proprie sacrilegium; et fortasse ideo auctores de hoc vitio specialiter non disputant, quia potest ad superstitionem contra Deum revocari, et quia non indiget speciali explicatione, sed per proportionem ad superstitionem indebiti cultus divini debet intelligi ac declarari.

9. An hæc malitia sacrilegii possit esse sola in actu peccati? — Resolutio questionis. — Tertio, explicandum est an hæc malitia sacrilegii possit interdum esse sola in actu peccati, vel semper supponat actum peccaminosum, cui adhæreat. Videtur enim non posse separari, quia non sumitur ex objecto, sed ex circumstantiis, et ideo semper supponere videtur malitiam in actu ex objecto, quia, si actus sit bonus ex objecto, non videtur esse sacrilegium, neque irreverentia rei sacræ. Dicendum vero est, licet frequenter hæc malitia conjuncta sit cum aliis, et in eis quodammodo fundetur, nihilominus sæpe posse esse solam, et separatam ab aliis, quia nimirum actus non habent aliam deformitatem, nisi quia res sacra violatur, ut expresse docuit D. Thomas, p. 99, art. 2, ad 3. Et licet aliqui ab hac regula excipiant sacrilegia contra personas sacras, tamen in eis hoc etiam invenitur; nam conjux habens votum castitatis, si petat debitum ab altero conjuge, sacrilegium committit, et non peccat contra justitiam, neque contra temperantiam. Deinde si Prælati religionis juste præcipiat verberari subditum suum, tamen sine necessitate faciat illum verberari per laicum, sacrilegus est pure contra jus positivum in cap. Universitatis, de Sent. excom. Unde peccatum illud non est contra justitiam, neque contra aliam virtutem præter religionem. Item si quis fuste percutiat clericum, ipso voluntarie consentiente, non facit illi injustitiam, et nihilominus est actio sacrilega contra speciale jus positivum in cap. Contingit, de Sent. excom. Sic ergo in prima specie separabilis est malitia sacrilegii ab omni alia. In secunda autem specie copula matrimonialis habita in ecclesia extra casum necessitatis sacrilega est, ut supra vidimus, et tamen aliam malitiam non habet, neque con-

tra justitiam, neque contra temperantium. In tertia etiam specie frequentissima sunt exempla, ut in indigna sumptione vel administratione sacramenti, profano usu vasorum sacrorum, et similia.

10. Unde constat in hac tertia specie sacrilegii oriri malitiam ex ipso objecto proximo, seu materia circa quam versatur actio sacrilega; et hinc est, ut sæpius in illa accidat separatio malitiæ sacrilegii ab aliis, et ita cessat ratio dubitandi in principio proposita. Tamen etiam in prima specie, persona sacra, circa quam versatur actio sacrilega, se habet ut proximum objectum peccati; et ideo etiam in illa facile inveniri potest talis separatio. Quando vero tantum concurrat ut circumstantia quis, non se habet proprie ut objectum; nihilominus tamen quia tali personæ potest esse prohibita actio (alias non mala), ratione voti, vel legis positivæ latæ intuitu religionis, ideo etiam hoc modo potest in tali persona separari sacrilegium a cæteris peccatis. Atque hoc ultimo modo contingit etiam in loco sacro; ille enim proprie non est objectum, sed circumstantia actionis, nisi fortasse ex formali et directa intentione fiat actio in contemptum et injuriam loci sacri, et tunc clarum est præcipuam speciem talis peccati esse sacrilegium, sive in ipsa actione sit alia malitia, sive non sit.

11. Pœna sacrilegii vel spiritualis est, vel temporalis. — Tamen addendum superest unum verbum de pœna sacrilegii, quæ duplex cogitari potest: una spiritualis, ut censura; alia temporalis, ut pœna pecuniaria. De priori, certum est non per omne sacrilegium incurri ipso facto aliquam censuram, sed solum in tribus casibus. Primo, in percussione clerici, contra canonem Si quis suadente, quæ in 5 tom., disput. 22, sect. 1, disputata est. Secundo, in fractione ecclesiæ cum raptu, de qua, quomodo intelligenda sit, dixi in eodem tomo et disp., sect. 2, a n. 9. Tertia est contra violatores immunitatis ecclesiasticæ, quæ in variis casibus incurritur, contentis in Bulla Cœnæ Domini, quæ in eodem tomo declarata est, et videri potest Concilium Trident., sess. 22, c. 41 de Reform. Alii addunt etiam incendium ecclesiæ. Sed de hoc quid sentiendum sit, dixi in eodem tom., disp. ac sect., a num. 15, et ideo circa illas censuras amplius hic non immoramur. Ultra hos vero casus, nec censura aliqua nec irregularitas incurritur ipso facto, quia nullibi continetur. Circa alteram vero pœnam aliqua

sunt jura canonica, in quibus pœna pecuniaria imponitur propter hoc delictum, quæ habentur 17, q. 4. Quam pœnam sufficienter explicat, et ejus rationem reddit divus Thomas, dicta quæst. 99, art. 4. Et ideo nihil amplius de illa dicere necesse est, maxime cum illa

magis pertineat ad forum externum quam ad internum, quia nemo tenetur illam solvere, donec juridice condemnatur. Occurrebat statim quæstio, an hoc delictum sit mere ecclesiasticum, aut misti fori, sed hanc etiam disputationem ad jurisperitos remittimus.

FINIS LIBRI TERTII.